

E furcsa, meglehetősen ellentmondásos viselkedés létünk minden szegmensében felbukkan, s talán nem csak azért, hogy olyankor udvariasan másfelé fordíthassuk a tekintetünket. A szerző ezeket a másodperceket szólaltatja meg. Minden tárca máshonnan indul el, más fogaskerekek hozzák lendületbe a logikai építkezést, mégis ugyanazoknál az alapvető kérdéseknél és cseppet sem kellemes felismeréseknél ér partot.

Lászlóffy Aladár nem ujjal mutogat, hanem gondolkodik. S ez nem kis különbség. Sokszor anekdotákkal tűzdelve, mosolytalan humorral, keserű iróniával fejteget, próbálja megérteni azt, amit ha érteni lehet is, elfogadni annál kevésbé.

Mert úgy tűnik, ha technikai értelemben civilizációt épített is az ember, az évezredek során saját árnyékát átlépnie mégsem sikerült, s hiába érkezett időről időre hatalmas fordulópontokhoz, az emberi történelem következő fejezetében vagy már a következő órában kiderült, hogy minden maradt a régiben.

Vajon jó ez valakinek? Vajon lehet ez cél? Tényleg csak ennyi telik az embertől? Sok talány közlőről és távolról, no meg közös gondolkodás, ráérőszakolás és agitáció nélkül – ezt nyújtja a *Gyarló és kalapács*.

Aki nemcsak a kritikával, de az önkritikával is tud mit kezdeni, s aki annak ellenére is hajlandó figyelmet szentelni a könyvnek, hogy biztosan nem lesz belőle bestseller, annak ér-

demes kézbe vennie ezt az értékes olvasmányt.

CSEPREGI JÁNOS

(*Kortárs Kiadó, Budapest, 2004,*
343 oldal, 2000 Ft)

**SIMON ISTVÁN –
SZERENCSES KÁROLY:**

Azok a kádári „szép” napok

*Dokumentumok a hetvenes
évek történetéből*

Az ember végül is újra és újra képes megdöbbsenni, hogy mi mindenre volt idejük Pártunk és Kormányunk akkori vezetőinek... Ez a kötet jól példázza azt a '80-as évekbeli poént, amely szerint a Tanács (Párt, Kormány) egy olyan emberhez hasonlatos, aki a zuhany alatt állva tíz ujjával próbálja befogni a zuhanyrózsát, hogy ne ázzon meg, de az eszébe sem jut, hogy kilépjen alóla.

Persze amikor még ezen a viccen nevettünk, fel sem ötlött senkiben, hogy eljön majd a történelmi pillanat, amikor ha nem is a Tanács, de az Elvtársak kilépnek a zuhany alól, és tökéletesen magára hagyják a társadalmat, azokkal a bajokkal, melyeket négyévtizedes regnálásuk hagyott maga után...

Visszatérve kiindulópontunkhoz, ebből a szöveggyűjteményből kitetszik, hogy *tényleg* mindenre kiterjedt a figyelmük. Az USA-ban forgalmazott, hazai gyártású (!) irredenta csempétől a Zsiguli-alkatrész-ellátás problémáig minden Párt-ügy volt.

De olvashatunk még – persze sok egyéb mellett – érdekes és tanulságos dokumentumokat komolyabb dolgokról is. Például a sajtóirányításról, melynek kapcsán megtudhatjuk, milyen alattomosan működtették azt, hiszen az egyik újság munkatársával írták meg, milyen hiányosságokat talált a másik lapban – íme a feljelentés egy újabb formája. Vagy a 70-es évtized ünnepeinek előkészületeiről (micsoda erőfeszítéseket tettek a senkit nem érdeklő, megünnepelhetetlen állami ünnepek megünnepelésére!). De a világnézeteti harcról és az ifjúság körében végzett politikai munkáról is hasznos és tanulságos információkhoz juthatunk.

Az is képes ismételtlen megdöbbeneni az embert, hogy voltak (és vannak) olyanok, akik képesek voltak *önként* olyan szinten azonosulni a diktatúrával, hogy maguktól jelentették fel mondjuk a „reakciós” tárlatvezetőt Pannonhalmáról, persze közvetlenül a Pártnak – úgy könnyebb volt, és hatos kartont sem kellett aláírniuk... És miket írogathattott ugyanez az ember másokról (munkatársokról, ismerősökről stb.)

máshol, de persze mindig ugyanoda adresszálva „jóindulatú” sorait.

Hát igen, a levelek és a belőlük születő akták... Hála a szerzőpárosnak, több ilyen szöveget is találhatunk a kötetben; némelyikük még egyenesen szórakoztató is (például amikor valaki Vitray Tamás műsorvezetését és Ipper Pál [ki tartja ma már számon szegényt?] „politizálását” kifogásolta 1971 januárjában), de valamennyi siralmas, ha meggondoljuk, hogy mi minden hülyeség folyt be a pártszervekhez (hamisan énekelték az *Internacionálét* a kongresszusi küldöttek, jaj-jaj) akkortájt. És emberek ezekkel a dolgokkal is *foglalkoztak*... („Már aki”, persze.) Tanúi lehetünk annak is, hogyan születtek korunk mindenhez-értői. Az egyik kedvencem a kötetből az „Olimpia-ügy” lett, ugyanis 1976-ban egy ilyen nevű csokoládét dobtak piacra – nyári olimpia is volt abban az évben –, melynek csomagolására több nemzet zászlaját rajzolták. Ügy akkor kerekedett ebből – a csokoládépapírból! –, amikor az éber keletnémet elvtársak (vö. *ossik*) tiltakoztak az NDK-s zászló lemardása miatt. (A nyugatnémet bezzeg rajta volt!)

Végeredményben ebből a kötetből is tökéletesen kirajzolódik, hogy márpedig a Kádár-rendszer – bármit is vizionáljanak arról egyesek – diktatúra volt. Ha egy párt – és a neki alárendelt állam – szervei ennyi mindenrel képesek foglalkozni, akkor ott csakis diktatúra lehet. Hogy miért

nem éreztük (érezték felmenőink) ezt ilyen szigorúnak? Annak okát a Szabad Európa Rádió a forradalom 15. évfordulóján így összegezte: „A magyar nép többet tanult november 4-ből, mint a szovjet vezetők.”

Bár hogy Kádár Jánosnak mi-ként volt ideje foglalkozni az ebadó társadalompolitikailag oly jelentős kérdésével, az ép ésszel mégiscsak megfoghatatlan... És végül, mi lehetett ebben a feljegyzésben „bizalmas”!?

ÖTVÖS ISTVÁN

(Kairosz Kiadó, Budapest, 2004,
320 oldal, 3800 Ft)

SULYOK DEZSŐ:

Két éjszaka nappal nélkül

Visszaemlékezésének ajánlásában a demokrata politikus ezt írja: „minden emberi nyomorúság gyökere a törvénytelenységben rejlik”. Talán ez lehetne pályafutásának egyik mottója, s életművének az utána következő nemzedékek számára örökül hagyott egyik legfontosabb tanulsága. Sulyok Dezső 1897. március 23-án született. Élete nagyrészt Pápa városához kötődött: itt választották országgyűlési képviselővé és itt lett rövid időre polgármester. Nagy hatású politikus, aki mindvégig értékeltvű

politizálással, a demokrácia értékeibe vetett rendíthetetlen hittel, hatalmas erkölcsi szilárdsággal tette mindazt, amit lelkiismeretének parancsa diktált. Emellett bátor, nagyon bátor ember volt. A Független Kisgazdapárt tagja lett, s annak egyik frontembereként a végsőkig küzdött a megszállók által Magyarországra kényszerített diktatúra kiépítése ellen. Mindszenty tanácsára, a legutolsó pillanatban vonult száműzetésbe.

Két éjszaka nappal nélkül című emlékirata közvetlenül nyugatra való távozása után keletkezett. Sulyok Dezső a friss élmények hatása alatt, 1947. augusztus 24. és december 24. között, német nyelven készítette el művét. A visszaemlékezést egy száműzött írja, akinek politikai pályafutása „parkolópályára” sodródott. Még reménykedik egy közeli kedvező fordulatban, de nagyon is tisztában van a jaltai világrend által teremtett játéktér szűkös voltával. Nem állnak rendelkezésére a megfelelő iratok, dokumentumok, források – kénytelen az emlékezetére hagyatkozni. A mű tehát magán viseli az efféle emlékiratok minden ismértét – erényeit és hibáit egyaránt.

A könyvet indító, Somló-hegyen átélt, s e kötetében közzétett élményei közvetlen adalékokkal szolgálnak a napjainkban olykor-olykor felbukkanó vitához: felszabadulás volt-e a szovjet Vörös Hadsereg bevonulása? Sulyok szerint egyértel-